

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sămbătă.

Unirea

Insertiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVI

Blaj, 13 Ianuarie 1906

Numărul 2.

Invitare de abonament.

Rugăm pe On. abonenți, cari sunt încă în restanță cu abonamentul de pe anii trecuți, — să binevoiască a ni-l trimite fără amânare, pentru ca foaia să-și poată plăti datoriile sale.

Totodată rugăm pe toți, se binevoiască a-și renoua abonamentele pe anul 1906. cu prețurile de

12 Cor. pe anul întreg,

6 „ pe o jumătate de an,

3 „ pe un pătrar de an.

ADMINISTRAȚIUNEA.

Mare jurnal

românesc.

O dorință, care de câțiva ani preocupă obștea românească de dincoace, pare a se apropia de realizare. Mișcarea puternică culturală, a cărei avânt e atât de pronunțat, ales în anul din urmă, cere imperativ, ca dorința aceasta să se realizeze cât mai în grabă.

Fără de a fi nici decum pretensivi, trebuie să spunem, ceea-ce cu toții știm de altcum, că jurnalele noastre nu corespund cerințelor omului obicinuit cu marile avantaje ale presei străine. Știrile ce le cetim în jurnalele noastre ne sunt cunoscute cu zile înainte din jurnalele străine; rubricile sunt puține și, mai ales, puțin variate; literatura e tratată în jurnalele noastre cu traduceri, nu totdeauna bine alese, cu bucăți scrise adese de începători, cari singuri se rușinează mai târziu, de ce au scris.

Și, planând de asupra tuturor asupra acestor mizerii, timbrul local se imprimă așa de respicat publicațiilor noastre periodice, încât parcă sunt scrise numai pentru un cerc anumit, pentru un comitat, de pildă. Aceasta e poate motivul, că apar și se anunță zilnic din ce în

ce mai multe foi mici săptămânale, cari prin caracterul lor local, promovează mai mult confuzia generală, decât posibilitatea unei ținte bine stabilite, spre care se tindem cu toții.

Aceste toate, exceptând ambiția gloriilor locale, au avut până acum tot dreptul la sprijinul și dragostea publicului românesc.

Știeam doar cu toții cu câte nevoi se luptă o foaie de zi românească: știeam cât de slab salarizați sunt jurnaliștii nostri (i-am putea număra pe toți pe degetele dela o mână!) și ce muncă grea și de clișeu au să săvârșască în fiecare zi, până să umple goloanele, puține câte sunt, dar prea multe și prea obositoare pentru doi-trei oameni, cari formează întreg personalul unei redacții românești, cari au să scrie zi de zi: articol de fond, informații politice, știrile zilei, literatură, etc. Și, mai totdeauna, aceste două-trei persoane suplinesc rolul de: director, corespondent, reporter, foiletonist, traducător și — *corector!*

Publicul e obicinuit să cetească după masă gazeta, trecând în grabă peste șirele tipărite, fără să-și dea samă câtă muncă a costat culegerea și redactarea acelor șire, cari nu arare! — în presa românească sunt scrise, corectate și revidiate de o singură persoană!

Și pe lângă salariul acesta al gazetarilor nostri (pe care îl ia la Unguri d. e. un simplu reporter, care scrie la zi coloana lui obicinuită, zi o coloană) ce răsplată mai asigură publicul nostru, atât de pretensiv gazetarilor lui?

O, foarte multe.

Întâi și mai întâi îl critizează cât se poate de aspru, pe urmă, dacă sucombează, ridică nepăsător din umeri, fără să se gândească la cei ce sucombează și ei deodată cu foaia. Îi rămâne gazetarului iluzia de a-și mai cerca norocul cu o altă foaie, de astădată cu mai puțină

șanșă de reușită. Eventual, de a rămânea chiar pe stradă, dacă în idealismul lui a mers așa de departe și nu s'a îngrijit de cu bună vreme să-și asigure o carieră mai tihnită și mai puțin importantă decât aceea a jurnalistului.

De aci se explică pentru ce avem abia doi-trei gazetari de profesiune, în vremea ce ceilalți scriitori dela jurnalele noastre lucră mai mult în cinste, și foarte adeseori gratuit, avându-și existența asigurată din altă parte.

La alte popoare, cu mai multă pricepere și dragoste pentru importanța netăgăduită a presei, lucrul stă cu totul altcum. Un scriitor cât de începător, e sprijinit cu căldură, provăzută încă dela început cu salar corespunzător, cu quinque-nale, drept de pensiuine, etc.

Înțelegem atunci, pentru ce un talent cât de cât promițător se poate ridica din treaptă în treaptă până sus, la scriitorul cetit și apretiat de toți. Personalul permanent redacțional constă din 15—20 persoane, pe lângă mulții colaboratori externi, din toate specialitățile, angajați și aceștia în mod permanent, pe lângă remonerație cu totul satisfăcătoare. Un scriitor de mână întâi, care e intern la o redacție și scrie două articole la săptămână, iea un salar anual de 12.000 coroane, și un reporter de spirit, care umple fiecare zi două coloane, incassează 4000 coroane!

Aceste toate se întâmplă bine-înțeles nu în presa din Paris, ci în presa ungurească din Budapesta!

E adevărat, că publicul unguresc (să o spunem aceasta spre lauda lui), are cu totul altă insuflecție pentru produsele literare, decât cum are poporul nostru. Am văzut, în repetite rânduri, la cismari unguri săraci pomeziiile lui Petöfi și un volum-două din Iokay. La noi? Câte procente din inteligență și-ar putea arăta la casa lui volumele lui

Coșbuc, Alexandri sau Eminescu. Să fim optimiști și să zicem: 40%! Și aceasta e oare suficient?

Publicul trebuie câștigat însă și prin publicațiuni bune, un public ca al nostru, se poate câștiga, fără îndoială.

Marele jurnal românesc, care se proiectează din două locuri deodată (Budapesta, Sibiu) ar avea rolul măreț de a deschide teren mai larg în masele încă inerte ale cititorilor noștri, și de a asigura în aceeași vreme existența materială cuviincioasă scriitorilor, cari asigurați deplin materialicește, s'ar putea ridica cu toată căldura misiunii lor de scriitori.

Cât pentru proiectul dela Sibiu, de unde nu am primit nici o știre oficială de altcum, credem, că va rămânea numai proiect. Și e și mai bine așa, căci cu un capital de 50000 coroane, abia de se poate face cu mult mai mult, decât ce s'a făcut până acum în foile noastre de zi.

Cât pentru cel dela Budapesta (locul e fără îndoială mult mai bine ales și mai puțin expus de a purta pecetea locală a redactorilor!) capitalul e neasemănat mai mare, orașul însuși mult mai acomodat pentru redactarea unei foi, la înălțimea modernă.

Vine însă o altă întrebare: Ce să facem cu celelalte foi de zi, pe cari le avem? Ce să facem cu gazetarii, cari, oricât de modeste ar fi fost prestațiunile lor, s'au învrednicit totuși de încrederea publicului ani de rândul?

Să le zicem: *veteres migrate, coloni?* Să le spunem din capul locului, că acum, că avem o foaie mai bună, nu mai avem nici o trebuință de ei?

Nu cred fondatorii viitorului jurnal, că publicul românesc ar fi neasemănat mai ușor de cucerit, dacă, odată cu apariția noului organ de zi, cele vechi ar înceta, și redactorii lor ar fi angajați la jurnalul lor?

O întrebare aceasta, prea din cale afară, optimistă!

Realizarea ei ar reforma însă radical multe mizerii jurnalistice, de cari ne izbim zilnic.

Unitatea de vederi s'ar stabili și la noi; ne-am obicinui în sfârșit să fim mai calmi și mai obiectivi în discuții.

Și nu s'ar impune publicului o sarcină așa de problematică, când, el are încă altele de suportat, pe cari nimic nu-l îndeamnă încă să le arunce la o parte.

Al.

CORESPONDINTE.

Sfințire de biserică.

Marcoveț, 4 Ianuarie 1906.

În protopopiatul Oravița din dieceza Lugoșului, numărul bisericilor s'a înmulțit cu una, zidită din nou în parohia Marcovețului, în anul 1905. Parohia aceasta s'a înființat la anul 1864. În urma trecerilor poporenilor dela confesiunea gr.-or. Sub durata de 41 ani, s'a folosit în serviciile cele spirituale, cu o capelă mică, scundă și puțin vederoasă, ceea ce încă a îndemnat pe cei chemați ca se sprijinească aici cu tărie, cauza zidirii bisericii. Azi, biserica formală, instruită din material tare, întocmită după numărul poporenilor, de un exterior estetic plăcut, este zidită, predată și binecuvântată, — întru toate corespunde dorinței și așteptării poporenilor. Spesele cu zidirea au fost acoperite în partea cea mai mare din fondul religiunii și a studiilor, în suma de 8830 cor.; contribuind credincioșii numai cu materialul de piatră și năsipul rececut în valoare de 1500 cor. și intravilanul, pe care s'a zidit biserica.

În 31 Decembrie a. tr. s'a binecuvântat, predându-se poporenilor spre îndoita lor mângâiere, chiar în preajma Crăciunului.

Actul binecuvântării l-a împlinit Victor Poruțiu, protopopul districtual, cu permisiunea dată lui din partea Ilustrității Sale D-lui Episcop diecesan Dr. Vasile Hossu, pe lângă conlucrarea Mon. Demetriu Rusu, paroh în Ticvanu-mare și protopop al Varadiei, Ioachim Giuca, paroh local și Avram Socaciu, paroh în German, districtul Bocșei. — S'a observat întru toate cele prescrise pentru

FEUILLETON.

S P I C U I R I.

În nr. 6. din „Foaia interesantă“ dela Orăștie, — pe care din păcate o lăudasem deunăzi, — în articolașul *Casa lui Isus*, se spune, că la 1291. sfânta casă a fost strămutată dinaintea păcătoșilor Saraceni „în un sătuleț modest, dar cu frica lui Dumnezeu, din Dalmația-europeană.“ Și apoi mai în jos lămurește tradiția aceasta, — care e a bisericii catolice, — cu aceea, că „fiind-că un anumit om sfânt Lauretto, au fost rânduit de îngeri să locuiască în ea, ea se numește până azi, casa Loretto.“

Aceste câte-va șire m'au adus în confuzie.

Știam și eu de casa sfântă, că e strămutată în orașul Loreto, aproape de coastele Italiei, de cătră marea Adriatică, dar, deși mă știam tare în geografie, nu puteam să ghicesc, unde e *Dalmația-europeană*, ca să caut după *sătulețul modest*, de care se pomenește în notița aceasta? Prevedeam, că va fi cam greu să nimeresc localitatea aceasta, care trebuie, că e o comună foarte nefinsemnată, fiind-că nu e numai un *sătuleț*, va se zică ceva foarte mic, dar mai e și *modest*, probabil un cătun, cum se zice în țară. Ce se fac? deschid atlasul, caut prin Dalmația, nimic; Loreto de peste mare, parcă tot în sus sărea, ca un băiat neastâmpărat, și parcă îmi striga, eu is acela, eu is! S'o isprăvit, nu mă mai puteam mântui, pun mâna pe „Enciclopedie“. În tom. III. pag. 125. se spune: „Loreto, oraș în provincia italiană Ancona, aproape de Adriatică, 4134 loc. renumit loc de pelerinaj la biserica de aci,

în care se află „la casa santa“, casa Fecioarei Maria, pe care, după legendă, au adus-o îngerii la 1295. din Nazaret.“ O bată-vă se va bată foi pentru popor, îi vine omului să creadă, când citește lucruri de acestea „interesante“, că le redactează câte un unchiș sfătos de pe sate, care își spune articolii de lângă vatră! Dalmația și încă europeană, și Loreto din Italia, — sătuleț modest și oraș cu peste 4 mii locuitori! — adevărat lucruri foarte interesante!

Păcatele mă mai pun, să lămuresc și chestia anului 1291 și 95. deschid „Meyers Kleines Conversations Lexikon“ tomul II. și . . . iar ceva interesant, notița din Enciclopedie, tradusă literă de literă cu singura excepție, că „prachtvoller Dom“ s'a tradus numai cu „biserica“.

În „Revista economică“ nr. 1. pe fata ultimă bilanțul „Patriei“ din Blaj pe 1905. Curios să cetesc, ce scriu marii finanțieri despre institutul nostru, care e condus cu atâta bună rânduială și grije, cât deja la trei zile după închierea anului, are bilanțul pe anul trecut revăzut și subscris de direcțiune și comitet, caut pe toate paginile, cetesc toți articolii, — parcă mă trec fiori și acum, — dar nimic, absolut nimic!!! Nu-mi credeam ochilor, resfoiesc revista a doua oară, a treia oară, nimic! Ce poate fi pricina oare? Eu știu sigur, că bilanțul s'a spedit la Sibiu Mercuri după amiază, Joi a ajuns, Joi toată ziua și Vineri înainte de prânz, tot s'ar fi putut scrie ceva la „Cronică“, dar nimic! Oare de ce? În Enciclopedie nu cred să aflu răspunsul. Voiu aștepta dar să-l aud de airea.

Deunăzi dau peste o carte cartonată frumos, a cărui titlu nu-mi era cunoscut, era *Robinson în țara românească*, povestire de Ion Gorun (Al. Hodoș). Acest titlu curios, deșteaptă în mine dorul de a cunoaște cuprinsul cărții. Mărturisesc, că am rămas foarte mulțumit. Iată o carte bună și pentru a fi pusă în mâinile tărânilor și pentru a fi cunoscută de tinerimea întreagă. Moralul și gândirea sănătoasă ce exală aproape de pe fie-care pagină, povețele pline de bunătate pentru cei neștiutori și orizonurile nouă și necunoscute celor cufundați în păcate, ridică foarte mult importanța acestei scrieri. Găsești ceva în ea din Popa Tanda a lui Slavici, ce se asemănă foarte mult cu Robinsonul modern, care naufragiat pentru lumea de oraș, reîncepe o viață nouă și tihnă la țară, unde trăiește numai spre a ridica pe țărani, în mijlocul cărora a ajuns, a-i îndrepta pe calea cea bună, a muncii cinșite și a dragostei. Sunt încredințat, că dacă autorul ar lăsa ceva la o nouă ediție din prea multele reflexii filosofice, scrierea aceasta ar merita să fie răspândită în mii de volume; cât pentru limbă, e de o curățenie și frumuseță ireproșabilă.

În nr. de Duminecă a „Sămănătorului“, dl Iorga se superă pe „Unirea“, că a reprodus din „Românul literar“, notițele despre noul Arhiepiscop de București, și ne sfătuiește, să nu mai stăm de vorbă cu o așa revistă infectă. Mulțumim de povăț, dar noi credeam, că lucrurile bune le poți lua de ori unde. Și în definitiv, era tot aceea, ce dl Iorga spusese mai azi toamnă despre Msgr. Netzhawer.

Spic.

rânduiala binecuvântării bisericilor. La sfârșitul liturghiei, urmată după incunju. area bisericeii cu procesiune, și între salve de treascuri — s'a cetit literile de amintire destinate pentru fundament, cari apoi s-au așezat la locul lor rezervat, special în păreții zidului la 3 direcțiuni. După cetirea literilor comemorative, protopopul Victor Poruț, le-a ținut poporenilor o cuvântare despre lipsa și folosul bisericilor. Într'un mod popular și atrăgător, arată cum poruncește Dumnezeu lui Iacob, ca în locul unde a văzut în vis scara mistică, să ridice biserică; cum oprește pe Moise a se apropia de rugul ce arde neconsumat; mai înainte de a-și deslega încălțămintele din picioare, fiind locul acela sfânt; trece la biserică creștină, întemeiată cu sângele martirilor și viața fiului lui Dumnezeu, desvoltând valoarea și însemnătatea Ei. Laudă pe poporeni pentru împlinirea datorinței lor, prin zidirea bisericeii, punându-le la inimă, să se alipească cu toată dragostea de casa lui Dumnezeu.

Ca concluziune le amintește celor prezenți, că pe cum, ducerea la sfârșit a zidirei bisericeii le-a câștigat onoare în fața oamenilor, așa și folosirea credinței și a moralului propus de biserică învățătoare le va aduce mântuire sufletească de valoare infinită.

După aceea parohul locului imparte anafora și-și exprimă și dânsul, special recunoștința față de acei poporeni, cari i-au stat întru ajutor, întru edificarea bisericeii.

—p.—

A P E L

cătră publicul român din Regatul ungar, pentru participare la expozițiunea generală română din 1906.

În anul 1906 se împlinesc optsprezece secole dela descălecarea legiunilor romane pe pământul Daciei, care remarcă începutul formării națiunii române pe teritoriul ce poporul nostru l'a păstrat și-l locuiește până în ziua de astăzi; și tot în anul 1906 vor serba și frații noștri din Regatul României aniversarea de patruzeci ani a întemeierii glorioasei lor dinastii și a domniei primului lor Rege, care și-a revărsat razele binefăcătoare și preste hotarele acestei țări, asupra întreg neamului românesc.

Anul 1906 reprezintă prin urmare în istoria poporului nostru un moment sârbătoresc de deosebită însemnătate, care trebuie să încălzească inimile tuturor Românilor fără deosebire de hotare politice, și se cuvine deci să fie sărbătorit prin o mare și generală manifestațiune națională, la care să participe toate ramurile națiunii române.

Conduși de această dorință, Corpurile legiuitoare ale României au decis aranjarea unei *Expozițiuni generale române*, care se va inaugura la 1/14 Iunie și va rămânea

deschisă timp de 6 luni până la sfârșitul lui Octombrie 1906.

Comisarul general al Expozițiunii, ilustrul savant *Dr. C. I. Istrati*, pătruns de însemnătatea participării Românilor din Regatul ungar la această expozițiune națională, care fără conlucrarea lor ar rămânea lipsită de caracterul *general-român*, a cerut în acest scop concursul „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, și Comitetul central al acesteia, având în vedere interesele noastre naționale și economice, precum și relațiunile de prietinie și bună vecinătate cari leagă monarhia noastră de România și în urma cărora nu numai ducatul Bucovinei va participa în mod oficial, ci și guvernul Ungariei a luat inițiativa pentru participarea la expozițiune a cercurilor noastre interesante în Regatul român, și în acest scop a și acordat expozițiilor din Ungaria toate înlezmirile de transport și de vamă, — a primit angajamentul de a înzestra atât pavilionul cât și casa țărănească ce se va construi pe teritoriul expozițiunii anume pentru Români din Regatul ungar și-a încredințat conducerea acestor lucrări prinsecretarului „Asociațiunii“, dlui *Dr. C. Diaconovich*.

Comitetul central vine acum a cere concursul publicului român din această țară, pentru a putea înzestra pavilionul ce i-s'a încredințat în condițiuni cât mai mulțămitoare și demne de rolul ce ni-se cuvine în sinul națiunii române.

În acest pavilion Români din Regatul ungar vor avea să fie reprezentați în mod sistematic și unitar prin un tablou cât mai complet al tuturor stărilor lor și a tuturor manifestațiunilor vieții lor naționale.

I. Situația etnografică, care va prezenta teritoriul Ungariei locuit de Români, proporția acestora în populațiune, viața lor comunală, etc. Această secțiune o va aranja biroul „Asociațiunii“ cu materialul de care dispune. Va primi însă cu mulțămită și cere anume pentru această secțiune un număr cât mai mare de tografii ale comunelor românești mai marcante (vederi generale, piețe, strade principale, etc.)

II. Locuințele poporului nostru. În această secțiune, la care aparține și o completă casă țărănească din Transilvania, care se va construi în satul etnografic, alături cu casele țărănești din Istria, Macedonia, Basarabia, Bucovina, Moldova, etc., — se vor expune fotografiile ale caselor noastre țărănești, ale părților și interiorului acestora, mobilier original, și toate uneltele de casă.

Pentru înzestrarea secțiunii II. cerem concursul publicului mare și în deosebi al despărțămintelor „Asociațiunii“.

III. Industria de casă, și anume:

a) *industria țesăturilor* cu toate produsele și uneltele ei, și

b) *alte industrii de casă* cultivate de poporul nostru, cum sunt: olăritul, impletitul, sculptura în lemn etc.

La aranjarea acestei secțiunii a binevoit a se angaja doamna *Maria Cosma*, prezidenta Reuniunii femeilor române din Sibiu, care în scopul ca în despărțământul industriei textile să se expună numai obiecte originale și de valoare superioară, va alege personal obiectele de expus cu ocaziunea excursiunilor ce le va face în diferitele părți ale țării. Comitetul central apelează la despărțămintele „Asociațiunii“, la Reuniunile de femei și la damele române, cari se interesează de acest ram al muncii noastre naționale, și le roagă să înlesnească lucrarea doamnei Maria Cosma prin adunarea produselor mai valoroase de industrie textilă până la sosirea d-sale în localitate, când apoi se va face alegerea definitivă.

IV. Portul și obiceiurile poporului nostru. Portul țărănesc se va prezenta pe păpuși în mărime naturală și în miniatură (60 cm. înălțime.) Se vor putea expune însă și numai părți singuratic ce aparțin portului (s. e. cămeși, cătrințe, țundre, propoade, etc.) precum și costume de interes istoric.

(Va urma.)

REVISTE.

Budapesta. Resultatul înțelegerii între Coroană și nația magiară, până acuma sunt doi comisari. Unul în Dobrițin, iar altul în Ungvár. Contra acestor ilegalități, coaliția strigă, ca din gura șerpelui, și în spaimă visează mereu absolutismul.

Ministrul president dimpreună cu cel de comerț și agricultură, au plecat la Viena. Ministrii vor lua parte cu ministrii austriaci la o conferință comună în afacerea invoicei comerciale, ce s'a închiat între Serbia și Bulgaria.

Ministrii au fost primiți în audiența de Majestatea Sa. Că ce s'a tractat în audiența, foile coaliției nu pot ghici.

Viena. Să confirmă știrea, că contele Goluchovszky își va da cu siguritate dimisia. Contra lui Goluchovszky s'a pornit o goană turbată prin ziarele ungurești, cauza e că nu făcea politica esternă pe placul lor.

Dimisia lui Goluchovszky e provocată de invoiala comercială, ce s'a făcut în zilele trecute între Serbia și Bulgaria, și care ar fi păgubitoare pentru Austro-Ungaria. Magiarilor le place a crede, că dimisia acestui „străin“ au provocat-o ei din pricina, că s'ar fi amestecat în afacerile Ungariei, insistând pe lângă Majestatea Sa să nu concedă nimic Magiarilor.

Cumpărați!

Cumpărați!

„**Calendariul Unirii**“ pe anul 1906.

in 2 ediții: cea mai avută costă 50 fil. + 10 fil. porto.

Cealaltă costă 30 fil. + 10 fil. porto.

Noutăți.

An nou fericit! Dorim tuturor
cititorilor și colaboratorilor foii
noastre!

Întru mărirea lui Dumnezeu. George Precup, fost cantor în loc prin testament a lăsat să se cumpere un clopot pentru biserică, soția sa Maria Botoiu, dorința aceasta a soțului său a implinit-o, cumpărând un clopot dela Novotny din Timișoara cu 410 cor. Doamna Fekete Lukáts rom.-cat. din Panceu, întru amintirea soțului său, care a repausat în Aghireș, a dăruit pentru biserică noastră un potir de aur, în preț de 125 cor. Vila Olar și soția sa Ana Cristea din Aghireș, a dăruit un rând de ornate bisericesti de catifea neagră, în preț de 80 cor. Petru Precup și soția sa un Apostolieriu, în preț de 13 cor. și în urmă Petru Sarca și soția sa un stichariu și o cingătoare, în preț de 10 cor., pentru cari dăruiri le mulțămesc, dorind ca preabunul Dumnezeu să le respălătească din comoara nesecată a darurilor sale cerești. Aghireș, la 8 Ian. n. 1906. — *Ioan Mihalca*, preot.

— Veteranul bătrân de 86 ani și membru în comitetul bisericii noastre, a dăruit pe sama cultului bisericesc gr.-cat. din loc, un fânaț în valoare de 300 coroane, care s'a și intabulat pe sta biserică. Pentru care faptă vrednică, cerând binecuvântarea lui Dumnezeu, i-se dă mulțămintă în numele curatoratului. Pătrângenii, la 11 Ianuar n. 1906. — *Teodor Dușa*, preot.

Din Arhidieceză *Iosif Costin*, paroh în Sânpetru-de-câmpie și vice-protopop onorar, a fost numit paroh și protopop în Turda. — *Nicolae Marcu*, cleric absolut, a fost numit vicerector provizor la seminariul teologic.

Din dieceza de Lugoj. *Ioan Ţucu*, cooperador parohial în Lugoj, profesor de religione la gimnaziul de stat din Lugoj și catechet la celelalte institute de învățământ din Lugoj, a fost numit asesor al Sântului Scaun consistorial de Lugoj. — Au fost numiți parohi, următorii administratori parohiali: *On. Liviu Iancu* din Vișag, *Atanasie Bologa* din Lupeni, *Silviu Simonetti* din Văliora, *Iacob Nicolescu* din Clopotiva, *Ioan Pataki* din Coroșteu, *Teofil Crisan* din Ohabaforgács, *Iustin Bora* din Bucova, *Nicolae Popescu* din Ramna și *Beniamin Suciu* din Șerel.

Serbătorile Nașterii Domnului au fost celebrate cu multă ceremonie. În ziua primă Escelența Sa Mitropolitul Victor a pontificat sta liturgie în biserică catedrală, fiind înconjurat de o numărăoasă asistentă de membrii Vener. Capitlu și a corpului profesoral. Cuvântarea bisericască a rostit-o tot Escel. Sa. La 1 oară a invitat la masă pe toți preoții și profesorii din gremiu. A doua zi a pontificat după datină la biserică parohială.

Fondurile arhidiecezane. Se cuitează primirea următoarelor contribuiri:

Întru amintirea repausărilor, Dr. V. Szmigelski 80 cor. pentru părinții Mihail și Ana, Elevele și supertoarele dela Internatul de fetițe 20 cor. Aurelia Solomon 10 cor. A. C. Domșa 5 cor. toate acestea întru amintirea repaus. Ana Szmigelski.

Ca răscumpărarea felicitărilor la:

Masa studenților: Isidor Butnariu, Roșia-mont. și Dr. Eugen Bran, Teaca, câte 5 cor. Ti. Bud. Sighet, 10 cor. Ioan Triff, K.-Szt.-Márton 3 cor. Vasile Smigelschi, Sâncel, Ștefan Pop, subpref. Blaj și Const. Colbazi, Spring, câte 2 cor. Victor Maior, Mănărade, 5 coroane. Dr. Augustin Bunea 5 cor., Silvestru Nestor 2 cor., I. Br. Hodoșiu 10 cor., George Bărbat 5 cor., Victor Muntean 1 cor., George Muntean 1 cor., Ioan Fodor 2 cor., Iuliu Pop 2 cor., Dr. Romul Boilă 2 cor.; Virgil Pop 2 cor., Artimon Blășan 2 cor.; Dr. Alesandru Pop 2 cor., Augustin Caliani 2 cor., Octavian Boniniu 1 cor., Aron Deac 1 cor., Eugen Pantea 2 cor., D. Radeș 2 cor., Ioan Maior 2 cor., Octavian Prie 1 cor., Alexiu Pop 1 cor., Niculae Pop 1 cor., Aurelia n. Solomon 3 cor., V. Suciu 1 cor., Dr. Iuliu Maniu 5 cor., Gavril Precup 2 cor.

Fondul subsidiar al preoților: Ioan Dobrean, Corbu 10 cor. Moise Brumboiu, Tohan și Iosif Lita, Iclod, câte 5 cor. A. C. Domșa, Blaj, 4 cor. Ștefan Roșian, Blaj, câte 3 cor. Vas. Smigelschi, Sâncel, Gavril Ciobotar, Ghimeș, Elie Câmpean, G.-Miklós și Petru Suciu, Boos, câte 2 cor.

Colecta Crucerului: Gavril Ciobotar, Ghimeș, 2 cor.

Blaj, 12 Ianuar n. 1906.

Cassa centrală arhidiecezană.

Familia regală română pentru săracime. Cu ocaziunea Ss. Sărbători ale Crăciunului, s'a distribuit în tot decursul săptămânei trecute din partea Regelui și Reginei României pe la săracii din București, Iași, Craiova, Bârlad și alte localități din țară 40,000 lei în bani, lemne și îmbrăcăminte. Numărul săracilor ajutați trece peste 2000 numeri în București.

Pentru tinerime. Recomandăm cu căldură tinerimei noastre școlare abonarea revistei „*Amicului tinerimei*“, ce apare la Târgul-Jiu, sub îngrijita conducere a d-lui I. Moșil. Abonamentul pe un an costă 8 cor.

Serbare musicală la București. Duminică înainte de sărbătorile Crăciunului, societatea musicală „Carmen“ din București, de sub conducerea profesorului Kiriac, a aranjat un mare concert. Fiind-că în program erau și patru piese de ale iubitelui nostru profesor de muzică dl. Iacob Murășianu, d-sa încă a mers la București pe ziua numită. Societatea „Carmen“ i-a făcut o foarte călduroasă primire. Peste 50 membri ai societ.ții i-au eșit întru întâmpinare la gară și vice-presidential G. Teodosiu i-a adresat un salut avântat. Bucățile distinsului nostru profesor, au fost foarte mult aplaudate și bisate. Despre acest concert, prof. Iorga scrie următoarele în nrul ultim al „Sămănătorului“: „După doue cântări religioase din țară s'a desfășurat nobila și impunătoare cântare „Ochiul inimii mele“ a măiestrului ardelean Iacob Murășianu. Tot de dânsul, d-ra Bonciu a dat, cu acea totală lipsă de artificialitate, cu vcea perfectă elasticitate și măiastră urmărire până la stângerea lor a tonurilor ce cad, care-i deosebește talentul, două prea frumoase melodii poporane, care au mântuit armonios melodiile lui Kiriac și Bena, cântate de cor. D. Murășianu era de față, venit de câte-va zile din Blaj, și lumea i-a făcut ovații de acelea, care trec peste persoană și se îndreaptă către idealul culturii românești unice.

Cărți colorate. După cum fie-care stat își are colorile steagului, tot așa își are fie-care câte o culoare diplomatică pentru colecțiile de documente diplomatice, distribuite parlamentelor statelor străine. Așa România și Italia au culoare verde, Vaticanul și Germania albă, Franța are culoarea

galbenă etc. Când vre-un stat ar aduce ceva la cunoștință, o face aceasta într-o carte cu învalitoarea, în culoare diplomatică, și cărțile sunt apoi numite dela culoare; cartea albă, cartea galbenă. Anul trecut a fost un an avut în astfel de cărți. A fost cartea verde, a României, în afacerea rupturii diplomatice între România și Grecia; cartea albă a Vaticanului — face cunoscut cauza separațiunii bisericești de stat în Franța. Acuma numai au apucat: cartea galbenă a Franței, și cea albă a Germaniei. Aceste două din urmă au un interes mai general pentru politica europeană. Pentru noi de cea mai mare interes, cartea verde a României.

Aviz. Casina română din Blaj, aranjează în presara anului nou în localul propriu serată, după care va urma dans. Începutul la 8 oare seara. Taxa de intrare: 50 fil. de persoană.

Petreceer. Tinerimea română inteligentă din Bistriță, invită la *serata musicală-declamatorică*, ce o aranjează în seara de Săn-Vasile, în 13 Ianuarie 1906. sub conducerea d-lui C. F. Rohrbeck, măiestru de cor, în sala mare a hotelului „Regele Ungariei“. Venitul e destinat corului inteligenții din loc.

— Primim: Invitare la *producțiunea teatrală-musicală*, ce o va aranja „Reuniunea de muzică și cântări din Bistra“, în sara anului nou (13 Ian. 1906) în hotelul Csiky din Bistra. Venitul curat este al „Reuniunii de muzică și cântări din Bistra“.

— Tinerimea rom. gr.-cat. din Zorlențul-mare, invită la *producțiunea teatrală*, ce o va aranja în 20 Ianuarie n. 1906 în sala de învățământ a școlii de stat din loc. Venitul curat e destinat în favorul bisericii gr.-cat. din loc.

— Inteligența din Agarbici și jur, invită la *producțiunea corală decl. teatrală* împreună cu dans, ce se va ține la 20 Ianuar n. 1906 în sala evang.-lutherană din loc. Venitul curat este destinat pentru ajutorarea meseriașilor din loc.

Necrolog *Iosif Goga*, paroh gr.-ort. în Reșinari. tatăl iubitelui nostru poet Octav. Goga, a repausat în 24 Decembrie v. 1905, în al 54-lea an al vieții și în al 25-lea an al preoției sale. — Trimitem sincerile noastre păreri de rău nemângăiatei familii.

† *Zaharia David*, student în filosofie la universitatea din Cluj, după ce a primit cu devoțiune ss. taine ale mureșanilor, a repausat în 28 Decembrie 1905, după lungi și grele suferințe, în comuna sa natală Cristolțul-mare, la vatra părințească. Tinerul student a fost născut din părinți foarte miseri. Numai diligența și sprijinul celor cu inimă română l-au ajutat până ce a ajuns la universitate.

În veci amintirea lor!

Posta redacțiunii.

„San.“ N'a fost succasă. Mai încercați. De actul de care pomeniți se face amintire în „Vechile Episcopii“.

A V I Z !

Se află de vânzare:

napi de nutreț
maja metrică cu 1 coroană.

EMIL VLASA,
proprietar.

Sâncel.

(2) 1-3

PARTE SCIENTIFICĂ-LITERARĂ.

Hipnotismul.

(Continuare).

b) A doua cauză a fost, pentru că toate celelalte ipoteze se deochiaseră, întru cât nici una nu da explicație suficientă fenomenelor hipnotice. De aceea nu e mirare, dacă oamenii, cari voiau să cunoască cauza fenomenelor hipnotice, au îmbrățișat ipoteza aceasta, carea se pare, că le-ar și explica. Și cu atât mai vărtos au putut să o primească, pentru că ea:

c) Pășia cu un anumit aparat științific, pe care și-l bazează pe analogia dintre fenomenele hipnotice și alte fenomene din viața omenească.

Aceste premitându-le să vedem acum, în ce constă ipoteza sugestiei.

Părtinitorii ei, de ex. *Dr. Bernheim*, ne spun:

1. Că hipnoza nu este un stat morbos, ci un stat fiziologic, un stat de somn analog cu somnul natural. De aceea nici nu pretind ei vre-o predispoziție nervoasă în subiectul hipnotizării. Toți oamenii pot fi hipnotizați, afară de subiectele refractare. Unii pot fi cufundați numai în somnul simplu; alții în letargie; și iarăș alții în somnambulism. Dar pentru aceea somnul hipnotic nu este totdeauna condiție necesară la faptele hipnotice: ele pot avea loc și fără somn.

2. Somnul hipnotic se produce prin sugestie. Aceasta este un mijloc moral, prin care o persoană se invită, în mod explicit, de ex. „dormi“; ori în mod implicit, de ex. prin fixarea ei în ochi ori prin fixarea vre unui obiect din partea ei, — ca să doarmă.

3. După ce omul a ajuns odată să doarmă, e natural: că mintea și voința lui să fie legate, pe cum se întâmplă de altcum și în somnul natural. Asemenea sunt legate și centrele nervoase cerebrale, de cari se folosesc rațiunea și voința în lucrările lor. Din contră rămân în deplină activitate *nervii sensibili*, (cei cari duc impresiile dela periferia corpului la creeri, de ex. nervul optic, nervul olfactor, etc.), și cei *motori* (cei cari transportă impulsurile dela centru la periferie, de ex. nervii, prin cari omul își poate mișca brațul, etc.), pe cum și *nervii gangliuni* (cari merg la intestine, stomac, ficat și splină). Natural e apoi și aceea, că ne mai împărțindu-se viața organică asupra tuturor centrelor nervoase (creeri, măduva prelungită, măduva spinării, gangliuni), nervii, cari rămân în activitate, lucră cu o intensitate mai mare, și așa pot să-și îndeplinească lucrările proprii cu o energie și o vivacitate cu mult mai mare, de cum lucră când omul e treaz.

4. Cel ce pune nervii în lucrare, e hipnotizatorul cu sugestiile sale. Hipnotizatul adevărat adormise cu idea hipnotizatorului. Și acum el vine și îi sugerează cutare lucru, de ex. că e o căldură grozavă. Conceptul căldurii ajunge la creerii hipnotizatului, de aci trece la fantazie. Fantazia își închipue numai decât căldura aceea grozavă. Dar judecata, carea ar trebui să reguleze fantazia în lucrarea sa, nu este, pentru că mintea e legată. Urmarea va fi, că închipuindu-și fantazia căldura aceea, nervii motori vor pune mușchii și mâinile în mișcare. Hipnotizatul, inconștient, se va desbrăca, va asuda, etc. Ori să luăm un alt exemplu. Hipnotizatorul va sugera hipnotizatului, că e căne. Judecata, carea să-i spună, că el nu e căne, nu funcționează. Fantazia deci se va ocupa cu reprezentarea cănelui. Și fiindcă aceasta o crede hipnotizatul despre sine, fantazia lui, va efectui prin mijlocirea voinții inconștiente tot ceea ce a văzut că fac căni. Se va lăsa deci jos, pe mâni și pe picioare, va lătra, etc. Astfel explică sugestionistii fenomenele hipnotice. E adevărat, că explicarea aceasta nu e amănunțită. Dar aceasta, adaug ei, nu provine din natura hipnotismului, ci de acolo, că nu cunoaștem cu deamănuntul lucrările noastre sufletești și modul, cum se întâmplă ele; și, că cu atât mai vărtos nu cunoaștem modul în care se întâmplă lucrările noastre psihice în somnul natural.

Ca să arete sugestionistii legitimitatea ipotezei acesteia, recurg la fenomenele psihice analoge, cari se întâmplă în om, atât atunci, când doarme, cât și atunci, când e treaz. Dar, nota bene, cu ajutorul sugestiei ei explică numai fenomenele hipnotice inferioare. Celelalte fenomene apoi, adevărat cele superioare, neagă, că ar exista, ori că ar fi posibile. Astfel neagă ei de ex. *sugestia mentală; transmisiunea și cunoașterea gândurilor*, fără semne externe; etc.

Fenomene naturale analoge cu fenomenele hipnotice inferioare

1. *Din viața omului sensibilă.* Omul și în statul de trezie, poate să asude, și mai cu samă în somn, când visează că fuge, ori că se bate cu cineva; poate să ne înghețe, cum se zice, sângele în vine; după cum fantazia ne reprezintă într'un mod mai vioiu anumite lucruri îngrozitoare, ori de tot plăcute. Pe alții îi năpădesc lacrimile îndată ce descrie cineva în mod patetic vre-o bucurie ori vre-o întristare. Unii vomază, dacă se descrie ceva lucru greșos; la alții le lasă gura apă, dacă li-se aduce aminte, ori se cugetă la vre-o mâncare plăcută. Unii încărunțesc de frică. — Tot așa se pot produce pe cale naturală și beșici pe piele. Pentru că în urma unei reprezentări vii de a fantaziei, sângele se poate aduna în locul închipuit al trupului, carnea se poate înțepeni, pielea se poate ridica, ba poate să iasă chiar și sânge. Beșica e gata. Aceste se pot întâmpla chiar și când omul e treaz, în puterea unei închipiri puternice de a fantaziei. Cu atât mai vărtos se vor putea ele întâmpla în hipnoză, unde fantazia nu numai că nu e controlată de judecată, ci mai mult, e favorizată în jocul său de sugestia hipnotizatorului. — Ba până acolo poate ajunge puterea sugestiei, cât să cauzeze chiar și moarte. Ceteam mai anii trecuți, cred că în periodicul „Egyházi Közlöny“ din Pesta, despre moartea unui idiot german; următa în urma auto-sugestiei. El impiusesă pe împăratul german în apă, în buna credință, că se va vindeca. Din toată treaba asta n'a făcut nime nici un cas. Ca în glumă însă țin ofiterii sfat, și ca rezultat spun idiotului, că el ar fi vinovat cu leza majestate. De aceea va fi decapitat, și anume așa, că mai întâi îi vor lega la ochi, apoi îi vor tăia cu sabia grumazul; și capul va fi jos. Așa și fac, dar în loc să-i lovească cu sabia, i-l ating cu un bețigaș. Atâta a fost de ajuns, ca idiotul să cadă jos, mort în urma autosugestiei.

2. *Din mișcările omenești.* Se întâmplă de inima și pulsul bat mai tare, în vărtutea unui rău închipuit. La unii le stă graiul de frica reprezentată prin fantazie, adevărat nu le mai funcționează nervii necesari la formarea cuvintelor; unii rămân nemișcați la vâzul ori închipuirea unor primejdii grozave. Alții apoi, cufundați în nescări griji, izbucnesc în cuvinte, gesticulează, sar de pe scaun. Unii morboși în fine așa se cred de neputincioși, încât nu cearcă să facă nimica, cred de ex. că ei nu sunt în stare să-și miște nici piciorul. Pentru toate se simțesc necapaci, cu toate, că ar putea face și ei unele lucruri. Toate acestea le produce fantazia. Cu atât mai vărtos va putea ea să producă așadară fenomenele acestea în hipnoză, când nu numai că nu e controlată de judecată, ci mai mult, e instigată de sugestie.

3. *Exemple de anestezie și hiperestezie.* Se întâmplă că fiind cufundați în ceva cugete, nu simțim nimic din ceea ce se petrece în jurul nostru. Așa se întâmplă de ex. cu studentul, care își pregătește lecția înainte de intrarea profesorului. El e cufundat cu gândul în carte, de aceea nu simte sosirea profesorului. Tot așa se întâmplă de ex. cu soldatul, care nu simte durerea, ce i-o cauzează glonțul primit acum, — pentru că el e ocupat cu alt ceva: cu urmărirea inamicului. Aceste ar fi exemple de anestezie. — Ne aduc exemple de hiperestezie, de ex. pe vânătorul care stă la pândă și își așteaptă vânatul. El deosebeste ori ce șgomot, fie cât de mic, pe care altcum nu l-ar simți; pentru că atențiunea lui toată e concentrată la aceea. Exemple de acestea de hiperestezie sunt mai multe. Orbilor de ex. le este tare dezvoltat auzul și pipăitul. E destul să vorbești odată cu ei, ca să te recunoască, cel puțin unii, chiar și după mai mulți ani. Alții apoi cunosc obiectele din apropiere, din presiunea aerului. — Un medic francez spune de ex. despre o histerică, că avea peste măsură dezvoltat simțul văzului și al mirosului. Pe timpul, când histerica era înconștie, îi desemnau pe față mai multe linii cu ceruza, ori cu negreală, unele mai groase, altele de abia vizibile. Apoi îi puneau înaintea ochilor, la o distanță potrivită, o bucată de hârtie albă, și o făceau să treacă în statul de somnambulă. Îndată ce își deschidea ochii, histerica și-i fixa numai decât pe pe bucată de hârtie, unde spunea că vede trăsurile desemnate. De asemenea spunea ea, obiectele ce se aflau dindărăptul ei. Numai cât, ca să o poată face aceasta, se recerea, să îi se pună hârtia înaintea ochilor, iar obiectele să se așeze ori deasupra capului ori la o margine, ca să se poată reflecta pe hârtie.

(Va urma)

Editor și redactor răspunzător:

Aurel C. Domșa

„PATRIA“

institut de credit și de economii, societate pe acții în Blaj.

Bilanțul pe anul al XX-lea 1905.

Contul bilanțului.

Active.		Pasive.	
Numerar în casă	C. 72,293.74	Capital de acțiuni	C. 220,000.—
Împrum.-Escompt	» 2,237,741.77	Depuneri spre fructificare	» 2,182,126.49
Hipotecar	» 463,615.—	Fondul de rezervă	» 359,619.73
Lombard	» 270,305.—	„ special de rezervă	» 14,142.88
Efecte	» 126,362.—	„ de penziune	» 50,431.—
Efectele fondului de penziune	» 40,720.—	Reescompt	» 331,424.—
Casa societății	» 46,000.—	Interese anticipate	» 43,857.28
Realități de vânzare	» 38,144.73	Depozite	» 20,235.32
Cto Curent	» 849.15	Creditori	» 10,105.34
Bon in Giro-Conto	» 1,283.82	Dividendă neridicată	» 120.—
Cheque-Conto	» 910.59	Profit curat	» 66,901.50
Spese de proces	» 564.14		
Spese de protest	» 173.60		
	<u>3,298,963.54</u>		<u>3,298,963.54</u>

Contul profitului și pierderilor.

Eșite.		Întrate.	
Interese pentru depuneri capit.	C. 98,713.55	Interese Escompt	C. 181,287.73
» » » rid.	» 1,466.85	» Hipotecar	» 34,162.08
» de reescompt	» 23,662.39	» Lombard	» 14,832.85
Marce de prezență	» 2,984.—	» Efecte	» 5,263.—
Salare	» 14,875.—	Proviziune	» 1,790.40
Spese curente	» 2,835.83	Chirie	» 1,400.—
Contribuțiune	» 14,757.78		
» după inter. depuneri	» 10,018.04		
Porto-postal	» 1,727.25		
Competință de timbru	» 793.87		
Profit curat	» 66,901.50		
	<u>238,736.06</u>		<u>238,736.06</u>

Blaș, din ședința direcțiunii ținută la 3 Ianuarie 1906.

I. Br. Hodosiu m. p.
director executiv.

Victor Muntean m. p.
prim-comptabil.

Membrii direcțiunii:

I. M. Moldovanu m. p. S. P. Mateiu m. p. Dr. A Bunea m. p. G. Muntean m. p. S. Nestor m. p.
președinte. vice-președinte.

I. F. Negruțiu m. p. Georgiu Bărbat m. p. Dr. Alexandru Pop m. p. St. Popu m. p.

S'a revăzut și aflat în consonanță cu cărțile duse în ordine deplină. Blaș la 3 Ianuarie 1906.

A. C. Domșa m. p. Iacob Mureșian m. p. Dr. Ambrosiu Chetian m. p. Gavriil Precup. m. p. Ioan Fodor m. p.
președinte. membrii comitetului de supraveghiere.